NALEŻYTOŚĆ POCZTOWA OPŁACONA RYCZAŁTEM.

Rok V. Kraków, wtorek 25 kwietnia 1922. Nr. 108.

NOWY DZIENNIK

Adres redakcyi i administracyi: Kraków, Orzeszkowej 7.
Nr. telefonu 279. — Konto czekowe Poczt. Kasy Oszczędn. Nr. 141.123
Wszelkie komunikaty należy nadsyłać **wprost** do Administracyi
Komunikaty przesłane Redakcyi **nie będą** uwzględnione.
Redakcya rękopisów nie zwraca.
Redaktor naczelny przyjmuje od 11½ do 12 w południe.

Cena Nru **20 M.**

Prenumerata: w Krakowie i prowincyi mies. 470·—, kwart. 1410·—
w Krakowie z odnoszeniem do domu . 530·— „ 1590·— „
Na prowincyi: z przesyłką poczt. 530.— „ 1590·— „
Za granicą: z przesyłką pocztową 725·— „ 2175·— „
Ogłoszenia: Drobne ogłoszenia od wyrazu 20·— Mk. wiersz milimetr. 1-szpalt. Mk 25. Nadesłane Mk 65·—. Wiersz milimetrowy 1 szp. w tekście Mk 35·—, Wiersz milimetr. 1 szp. na 1. stronie 100 Mk Gratulacye 300 Mkp. — Ceny ogłoszeń zagr. o 100% droższe.

Lloyd George zapewnia o pokojowej polityce Anglii.

Cierpkie słowa premiera ang. pod adresem „poszczególnych przyjaciół"

Genua. PAT. Na posiedzeniu konferencyi szefów 9 delegacyj przeprowadzono dyskusyę nad odpowiedzią na notę Wirtha. Na początku tej dyskusyi delegat rumuński Bratianu w imieniu małej Ententy i Polski odczytał **deklaracyę o charakterze pojednawczym,** wzywającą państwa sprzymierzone do utrzymania łączności i pojednawczości oraz wskazującą na to, że z powodu traktatu zawartego w Rapallo istnienie niektórych państw może być zagrożone. Deklaracya ta przyjęta była życzliwie. De Facta podziękował Bratianowi za wygłoszenie przez niego apelu do narodów i proponuje, aby **załatwić notę niemiecką w duchu pojednawczym.**

Przemawiał następnie Lloyd George, który stanął na stanowisku oświadczenia De Facty, wystąpił jednakże przeciw słowom Bratianu, wobec których musi sprecyzować stanowisko angielskie; powiedział on mianowicie, że **Anglia jest gotową współpracować z aliantami, lecz tym nie wolno doprowadzać do zatargu z innemi państwami, z któremi Anglia życzy sobie podjąć serdeczne stosunki.** Jeżeliby Anglia miała dojść do przekonania, że poszczególni jej przyjaciele usiłują zakłócić pokój europejski, będzie się starała szukać **porozumienia w którejkolwiek stronie świata,** by go mogła znaleźć. (Te ostatnie słowa Lloyda George'a podaje inny uczestnik konferencyi w następującem brzmieniu: **Demokracya angielska pójdzie zawsze tam, gdzie jest pokój i będzie szukać sobie współpracowników w tych krajach, które szczerze dążą do pokoju, z którejkolwiek strony świata mogliby oni przyjść**). Jeżeli Europa nie zrezygnuje z zatargów, to opinia publiczna w Anglii, która jest bardzo zaniepokojona ostatnimi wypadkami, **zmusi rząd angielski do ponownego zbadania swego stanowiska.**

Barthou oświadczył następnie, że także i Francya żywi pokojowe zamiary. Demokracya francuska podziela uczucia ludu angielskiego i jest owiana tym samym duchem.

Jeden z uczestników konferencyi opowiada, że Lloyd George, który na początku posiedzenia objawiał pewne zniecierpliwienie, odpowiedział Barthou, że miałby w sprawie jego wywodów coś do zauważenia, jednakże lepiej jest przejść do rzeczy.

Niedzielne zawody w piłkę nożną.

Wyniki okręgu krakowskiego.

Makkabi—Cracovia 1:0 (1:0); gra zacięta, Makkabi gra ofiarnie, Osiek w bramce fenomenalny. Cracovia w komplecie, Makkabi bez Kleinmanna i z nowym młodym graczem w ataku.

Jutrzenka—Sturm (Bielsko) 3:0; match przy zamkniętych drzwiach, back Sturmu ulega nieszczęśliwemu przypadkowi, bramkarza wyklucza sędzia (Seidner) za aroganckie zachowanie się.

Wisła—B. B. S. V. (4:0). Przewaga Wisły zupełna; gra toczy się na połowie przeciwnika.

Wisła prowadzi mistrzostwo z różnicą dwóch punktów nad Cracovią.

Makkabi II—Wisła II 1:0.

Wyniki zagraniczne.

(Telegramy własne „Nowego Dziennika").

Wiedeń. Niemcy—Austrya 2:0 (0:0). Zawody na Hohe Warte w obecności 60.000 widzów. Pierwsze zwycięstwo reprezentacyi Niemiec nad reprezentacyą Austryi.

Praga. Hakoah—Slavia (Praga). Porażka Hakoah w stosunku 1:2.

Teplitzer F. K.—D. F. C. Prag 4:1; zwycięstwem tem osiąga Tepl. F. K. pierwsze miejsce w niemieckiem mistrzostwie Czechosłowacyi.

Odpowiedź niemiecka w sprawie układu z Rosyą przyjęta do wiadomości

Genua. PAT. Po dyskusyi na konferencyi szefów delegacyi wielkiej i małej Ententy oraz Polski (przebieg dyskusyi podajemy powyżej. Red.), Lloyd George przedstawił angielską formułę stwierdzającą, że odpowiedź **niemiecka zawiera przyjęcie przez Niemcy stanowiska delegatów 9 mocarstw, wykluczającego Niemcy z dyskusyi nad sprawą rosyjską.**

Barthou przedstawił poprawkę **zgodną z wczorajszym wnioskiem ministra Skirmunta: „Delegacye zastrzegają dla swych rządów prawo poczynienia zastrzeżeń co do tych punktów traktatu zawartego w Rapallo, które znajdują się w sprzeczności z punktami istniejących i podpisanych traktatów".**

Schanzer, który również przygotował projekt, oświadczył, że przyłącza się do projektu Lloyda George'a i swój projekt cofa, zażądał jednakże, aby na końcu noty było powiedziane, **że zajście to jest załatwione.**

Przyjęto następnie **projekt Lloyda George'a z dodatkami Barthou i Schanzera.**

Przygotowania do realizacyi układu z Rapallo.

Moskwa. PAT. BK. Przedstawiciel Niemiec przy rządzie sowieckim Wiedenfeld złożył wizytę Karachowi, który w czasie nieobecności Cziczerina w Moskwie pełni funkcye Komisarza ludowego dla spraw zagranicznych i omówił z nim szereg kwestyj wynikających z podpisania układu niemiecko-sowieckiego.

Angielskie warunki uznania sowietów.

Londyn. PAT. Biuro Reutera donosi z Genui, że zdaniem delegacyj angielskiej i sowieckiej warunki traktatu z Cannes należy rozpatrywać jako całość. O pożyczce angielskiej dla Rosyi nie może być mowy, można tylko mówić o udzieleniu kredytu przez osoby prywatne. Co dotyczy sprawy uznania Rosyi sowieckiej to sprawa ta uzależniona jest od wielu warunków. Uznanie takie powinno poprzedzić rozwiązanie zasadniczo sprawy pokoju, sprawy wolnego handlu i stosunków handlowych, a dopiero po tem może być mowa o zamianowaniu przedstawicieli handlowych i przedstawicieli dyplomatycznych. Pierwsze stadyum można uważać już osiągniete, a obecnie czyni się przygotowanie do przejścia do stadyum drugiego przez odpowiednie rokowania. Nota Cziczerina uważana będzie za podstawę na zasadzie której prowadzone będą dalsze rokowania.

Także Francya skłonna do dyskusyi.

Paryż. PAT. Havas. Oficyalne koła francuskie są zdania, że brzmienie noty rosyjskiej nie musi koniecznie spowodować zerwania wszelkiej dyskusyi. Dyskusya może rozwinąć się nad niektórymi punktami. Zakres jej jednakże winien być ściśle ograniczony. W tym sensie zostały wysłane instrukcye dla delegacyi francuskiej. Instrukcye te dotyczą także gwarancyj jakich należałoby domagać się od Rosyi w razie, gdyby sowiety przyjęły jakiekolwiek zobowiązania.

Poincare nie jedzie do Genui.

Paryż. PAT. Wbrew pogłoskom krążącym w Genui, Poincare nie zamierza obecnie uczestniczyć w pracach konferencyi ze względu na niemożność wyjazdu z Francyi przed powrotem Milleranda, co nastąpi prawdopodobnie z początkiem maja.

Obrady potrwają jeszcze 2 tygodnie.

Wrocław. PAT. Prasa niemiecka donosi z Genui, że prace konferencyi obliczone są jeszcze na dni 14.

Wyjazd ekspertów polskich z Genui.

Genua. PAT. Większość rzeczoznawców polskich dla spraw finansowych opuści Genuę we wtorek.

Tajny układ Wasyla Wyszywanego z Petlurą?

Wiedeń. PAT. „Neues Wiener Tagblatt" donosi z Berlina na podstawie informacyi Russ Express, że Wilhelm Habsburg zwany Wasylem Wyszywanym prowadzi rokowania z przedstawicielami stronnictw ukraińskich. Miał on między innemi zawrzeć także **tajny układ ze zwolennikami Petlury. Petlura uznał Wasyla jako przyszłego monarchę Ukrainy.**

Delegat Petlury w Genui.

Wiedeń. PAT. „Neue Freie Pressse" donosi z Genui, że przybyła tam delegacya ukraińskiej republiki ludowej, na której czele stoi przedstawiciel paryski Petlury, Szulgin.

Postępy inflacyi w krajach europejskich.

Kraków, 24 kwietnia.

(K) Jednem z najważniejszych zadań, jakie ma spełnić konferencya genueńska, jest ustalenie kursów walut uropejskich i stworzenie w ten sposób trwałej podstawy do odbudowy handlu międzynarodowego. Wiadomo, że główną przyczyną wahań walutowych jest nadmierna emisya pieniędzy papierowych przez większość państw europejskich. Zaledwie kilka szczęśliwych krajów, przeważnie z pośród tych, które zachowały neutralność w wojnie światowej, zdołało po przejściowym okresie inflacyi wkroczyć obecnie na drogę deflacyi.

Podana niżej tabela objaśnia co do wysokości emisyi banknotów w krajach o wzrastającej inflacyi w dwu momentach: z końcem roku 1913 i z końcem roku 1921. W rubryce 1. podany jest stan emisyi w miljardach franków, zaś w rubryce 2, procent pokrycia w złocie.

	koniec 1913 r.		koniec 1921 r.	
	1	2	1	2
Anglia	0'74	118%	10'9	38%
Francya	6	58%	36'5	9'8%
Belgia	1	23%	6'1	4'3%
Włochy	2'8	53%	21'8	5%
Niemcy	2'2	65%	126	0'98%
Austrya	2'5	53%	90'3	0'08%

Do tej kategoryi należy oczywiście również szereg państw wschodnio i środkowo europejskich, jak Rosya, Polska, Jugosławia, Czechosłowacya itd. Widzimy tu wszędzie znaczny wzrost emisyi i równocześnie poważne zmniejszenie się pokrycia banknotów złotem.

Stan rzeczy w państwach, które wykazują zmniejszenie obiegu banknotów, ilustruje natomiast poniższa tabela:

	koniec 1913 r.		koniec 1921 r.	
	1	2	1	2
St. Zj. Ameryki	5'5	66%	18'7	74%
Japonia	1	32%	2'8	100%
Szwecya	0'3	43%	0'9	42%
Norwegia	0'15	39%	0'5	35%
Holandya	0'7	48%	2'2	58%
Szwajcarya	0'3	54%	0'91	60%

Z tablicy tej widzimy, że jakkolwiek emisya banknotów i w tych krajach znacznie wzrosła od 1913 r., to jednak równocześnie wzrosły conajmniej w równym stosunku ich rezerwy złota, tak, iż pokrycie procentowe złotem nietylko się nie zmniejszyło lecz nawet przeważnie zwiększyło Ilości puszczonych w obieg banknotów zmniejszyły się w tych krajach zresztą także bezwzględnie w porównaniu ze stanem z roku 1918.

Produkcya złota.

Bardzo charakterystyczna, ogłoszona w lutowym zeszycie francuskiego miesięcznika liberalnego „Journal des Economistes" tabliczką wykazuje dobitnie znaczne zredukowanie wszechświatowej produkcyi złota w okresie wojennym i powojennym

Oto, gdy w r. 1913 wartość wyprodukowanego złota, licząc uncyę po 84 szylingów 11¾ pensa (84 sh. 11¾ d.), wynosiło ogółem 94,700,000 funtów szterlingów, z czego na Imperyum Brytyjskie przypadało 58,8 milionów funtów, w roku 1917 wartość wszechświatowej produkcyi złota spada do 86,3 milj. funtów, z czego znów na Imperyum Brytyjskie przypada 56,1 milj. funtów, a w r 1921 suma globalna wynosi już tylko 66 milj. funtów, z czego na Imperyum Brytyjskie — 46,5 milj. funtów.

Powyższe cyfry wykazują, że stosunkowo nieznacznie zmniejszyła się produkcya złota w posiadłościach brytyjskich, natomiast prawie dwukrotne zmniejszenie produkcyi daje się zauważyć we wszystkich pozostałych łącznie traktowanych produkujących złoto krajach (z 35,9 milj. funt. w r. 1913 na 19,5 milj. funt. w r 1921).

Ogolne obniżenie poziomu produkcyi złota na świecie (z 91,7 milj. funt. w r. 1913 do 66 milj. funt. w r. 1921) jest jedną z podstawowych przyczyn zachwiania równowagi finansowej w stosunkach międzynarodowych, przed wojną bowiem złoto dopływało do poszczególnych krajów regularnie i bez znaczniejszych wahań, co stanowiło, jak wiadomo, jedną z jego głównych zalet, jako powszechnego miernika wartości i podkładu obiegu biletów bankowych.

Jarmarki i wystawy zagraniczne.

W r. b. odbyć się mają następujące jarmarki i wystawy zagraniczne:

d. 24-go kwietnia Londyn Agricultural Hall 14-ta wystawa artykułów włóknistych i ubrań damskich International Trade Exhibition Ltd. Old Broad Street House London E. C. 2;

d. 25-go kwietnia Turyn międzynarodowe targi przemysłu i sportu Galleria Nazionale, Scala B. Turino;

w maju Kowno wystawa rolnicza Podrol Kejstu 29 Kowno;

w maju Budapeszt jarmark międzynarodowy;

maj—październik Monachium wystawa przemysłowa niemiecka Geschäftsstelle, Therresienhohe 4, München;

w maju (1—6) London Agricultural Hall wystawa fotograficzna Organizing Secretary Sicilian Hous, Southhampton Row London 1 W. G.

1—15 maja La Haye Salon automobilów (aeroplany, łodzie) Secretaire, Squi 185 La Haye;

6—21 maja Paryż doroczny jarmark 8 Place de la Bourse Paris;

6—21 maja Scheveninger Salon automobilów;

6 maja Lozanna pierwsza narodowa wystawa sztuki w przemyśle Secreterjat General de l'Oeuvre, 12 Place de la Cathedrale, Lausanne.

25 czerwca Hall du Cumpioir Suisse.

8—13 maja Londyn Northampton Institute wystawa tytuniowa „Tobacco" Monument Station Buildings, London E. C. 3;

11—17 maja Lipsk wystawa książek i sztuki drukarskiej Messeampt, Leipzig;

14—17 maja Praga krajowa wystawa rolnicza Vodickova 38, Praha;

22—25 maja Wrocław 53 wystawa maszyn rolniczych Messe Gesellschaft Am Rathhaus 27 Breslau;

28 maja — 5 czerwca Praga Salon automobilów ratusz, Praha;

czerwiec Helsingfors jarmark finlandzki;

czerwiec Lizbona wystawa międzynarodowa;

czerwiec Kołobrzeg pomorska wystawa produktów i maszyn rolniczych;

1 czerwca Magdeburg wystawa gospodarstwa i pracy Niemiec środkowych Geschafstsstelle, Kaiserstrasse 301 Magdeburg;

1 czerwca Ostenda—Bruges wystawa prowincyonalna Flandryi zachodniej;

3—20 czerwca Stuttgart wystawa przemysłu szklanego Heusterastrasse 27 a Stuttgart;

7—17 czerwca Hamburg wystawa instalacyi chemicznych Verein Deutscher Chemiker Fachgruppe für chemisches Apparatewessen, Hanower;

15 czerwca — 15 lipca Leodyum wystawa kolonialna Liege,

15 czerwca — 15 września Drezno doroczna wystawa niemieckiego przemysłu ceramiki i szkła Ausstellungs Gelände, Lennestrasse 3, Dresden;

17—24 czerwca Londyn (Olympia) międzynarodowy konkurs hipiczny;

19—23 czerwca Londyn wystawa przemysłu chmicznego i targi artykułami drogeryjnemi angielskiemi British Colonial Pharmacists 191 — 200 Bishonsgate, London;

22—27 czerwca Norymberga wystawa niemiecka maszyn rolniczych Deutsche Landwirtsgesellschaft, Dessauerstrasse 14, Berlin S. W. 11.

Ciekawe wiadomości.

Smutne wyniki wojny światowej. Dzienniki amerykańskie podają następujące obliczenie co do wojny wszechświatowej i jej wyników:

W wojnie brało udział 30 państw po stronie Ententy i 4 po stronie bloku Europy środkowej:

Państwa Ententy łącznie zmobilizowały armię liczącą 40,6 milj. a państwa centralne — 22,2 milj., czyli razem w wojnie brało udział 62,8 milj.

Wojna wszechświatowa rozpoczęta d. 28 lipca 1914 r, wypowiedzeniem wojny Serbii przez Austro-Węgry wciągnęła kolejno do akcyi wojennej szereg państw aż do d. 7 grudnia 1917 r., kiedy St. Zjednoczone wypowiedziały wojnę Austryi.

Z obu stron brało udział w wojnie 62 milj. 800 tys, z których 10 milj. 200 tys. zabito, 21 milj. 724 tys. raniono i 7 milj. 536 tys. wzięto do niewoli. Ogółem ubyło podczas wojny 37 milj ludzi, z których 10 milj. 200 tys. zabito, 20 milj. 85 tys. należy odnieść na zmniejszenie się liczby urodzin i 600 tys. umarło przedwcześnie z powodu wycięczenia i chorób. Prócz strat w ludziach, wszystkie państwa z wyjątkiem St. Zjednoczonych i Japonii straciły od r. 1914 do 1919 2285 miliardów mk. w złocie. Wydatki wojenne wszystkich państw biorących udział w wojnie wyniosły 763 miliard. mk. w złocie. (Russpress).

DR. M. BIENENSTOCK.

Ekspresyonizm w sztuce.

III.*)

Kubizm, który jak już zaznaczyłem, jest jedną z form ekspressyonizmu, nie ujmuje przedmiotu w chwili jego spokoju, lecz w chwili, kiedy tenże pod wpływem patrzenia nań zdaje się rozpadać na części i znowu powstawać, a interwały między jedną chwilą krystalizacyi a drugą utrwala się na płótnie Rzecz zrozumiała, że taki sposob obserwowania supponuje nie tylko ogromną wrażliwość, lecz także element rytmiczny, muzykalny, który cechuje te malowane refleksy psychomechaniczne, te obrazy pamięciowej współczesności, te wizye senno-marzeniowe. Stosunek przedmiotu i obserwatora da się tu określić w ten sposób, że jeden i drugi zwracają się do siebie niejako swojemi wnętrzami. Jest to zatem zupełnie inna oryentacya, niż dotychczas, bo zamiast fizycznych pierwiastków wchodzą w grę metafizyczne. Przedmiotem malarstwa staje się problem harmonii psychicznej; abstrakcya i najskrajniejszy subjektywizm są jego cechami. Prawda, że ekspressyonizm zawiera w sobie silnie uwydatniający się moment dekoratywny. Jednak nie ogranicza się do niego, jakby się na pozór zdawać mogło, lecz sięga dalej, sięga tam, dokąd każda prawdziwa sztuka zmierza, szuka mianowicie Boga. I do ekspressyonizmu zastosować można twierdzenie belgijskiego realisty Henryka de Braekeller'a, że sztukę uprawia się po to, aby wyrazić Boga i chwalić go w jego kreaturach.

Ekspressyoniści mimo, że odwracają się od rzeczywistości nie są romantykami. Owszem są bardzo nieromantyczni. Zarzucają rzeczywistość nie dlatego, że ona jest ubogą, lecz dlatego, że jest tylko n a t u r a l n i e objektywną a nie a r t y s t y c z n i e subjektywną. Ekspressyonizm stawia obraz poza wszelką rzeczywistością, nie chce bowiem być sztuką „naśladowniczą", jaką była nawet u symbolistów. Dotychczas było tak, że w naturaliźmie artysta stał zdala od przedmiotu, w impressyoniźmie pozwalał mu działać na siebie, obecnie zlewa się z nim. Swiat objektywny stanowi część składową subjektywnego świata. Subjektywność stwarza świat przedmiotów, dlatego Marzyński powiada: „M o j a to jaźń i m ó j to świat, które spływają się w jedności nadsubjektywnego indywidualizmu". (29). Tak jak sztuka dawniejsza sublimowała stronę przedmiotową, tak obecnie czyni to samo dla strony podmiotowej rzeczywistości powszechnej. „Ekspressyonizm zamyka się w granicach panowania subjektu, objektywizacye jego nie są niczem innem, jak tylko środkami rozszerzenia podmiotu, podczas gdy sztuka dawniejsza osiąga swój cel w przedstawieniu samych przedmiotów" (30). Dzieło ekspressyonistyczne nie ma wartości samo dla się. Jest to tylko pomost, po którym wewnętrzne wzruszenie artysty udziela się widzowi. A wzruszenia te są teraz inne, niż były dotychczas, dlatego i patrzenie się obecnie musi być inne. Sztuka przedekspressyonistyczna była „eine anschauliche Erkenntnis", obecna zawiera w sobie coś religijnego, mistycznego, jest rozszerzeniem subjektu. Zarzuca też dawne metody, barwy i kształty buduje abstrakcyjnie, symbolicznie, bez obserwacyi natury, zarzuca „optyczną muzykę" impres-

*) Patrz „Nowy Dziennik" Nr. 103.

Wagony kolejowe z betonu. Żelbetonowe wagony towarowe nie są wprawdzie nowością, lecz podobne konstrukcye nie zdołały się utrzymać, gdyż w praktyce okazały się niepraktycznemi. Obecnie donoszą, że zakłady „Mindener Eisenbetonwerft" wybudowały nowy 15 tonowy wagon towarowy z żelbetonu i oddały go do dyspozycyi władz kolejowych, które mają wydać o nim opinię. Dotychczasowe próby wykazały, iż wagon ten wytrzymuje porównanie z normalnemi. Waga 15 tonówki przewyższa normalny wagon 1000 kg., a waga 50 tonówki jest równa wadze normalnego wagonu, cena żelbetonowych wagonów jest mniejsza od cen zwykłych wagonów.

Motorowa łódź ratunkowa na 150 pasażerów Z Londynu donoszą o wybudowaniu, przez angielski Narodowy Instytut ratowniczy, nowej łodzi motorowej, która posiada 60 stóp długości i zabrać może w czasie akcyi ratunkowej 150 pasażerów. Nowa łódź motorowa jest jedną z największych łodzi ratunkowych. Urządzona jest w sposób możliwie najlepiej zabezpieczający jej utonięcie. Posiada motory wytwarzające siłę do 100 mil

Bawełniane samochody Forda. Amerykański „Król samochodów" niepokoi świat przemysłowy swojemi oryginalnemi projektami. Świeżo amerykańskie gazety poświęcają szpalty nowemu pomysłowi Forda, który zamierza budować swe samochody z — „bawełny". Mianowicie w laboratoryach jego fabryk pracuje się intenzywnie nad nową masą nazywaną Cottonoid, preparat z bawełny.

—oo—

Ze świata.

CZY KOLUMB BYŁ ŻYDEM?

O pochodzeniu żydowskim Kolumba czytamy w „Vossische Zeitung":

Od wielu lat historycy zajmują się kwestyą żydowskiego pochodzenia Kolumba. Jak angielskie gazety donoszą, rząd hiszpański ustanowił niedawno specyalną komisyę dla zbadania nowo odkrytych dokumentów, dotyczących pochodzenia Kolumba. Dokumenty te — według twierdzeń prasy angielskiej — niezbicie dowodzą tego, że Kolumb nietylko jest pochodzenia niemieckiego, lecz sam był Żydem i strzegł swego żydostwa. Według tych dokumentów ojciec Krzysztofa zwał się Jakób, matka Szoszana.

Z obawy przed inkwizycyą ukrywał Kolumb jak maranowie swe żydostwo. Również okoliczność, że w odkryciu Ameryki brało udział wielu Żydów wskazuje na to, że przywódca historycznej wyprawy morskiej, był żydem. I tak z Kolumbem odbyli podróż żydowski tłumacz Luis de Torres, żydowski chirurg Marco, żydowski lekarz Bernal, Żydzi: Aolfonso della Calle, Rodrigo della Sanchez i Rodrigo de Trjana. Ten ostatni pierwszy zwrócił uwagę swych kolegów na Nową Ziemię. Marco pierwszy wylądował na wyspę.

Guanahani, otrzymawszy od Kolumba polecenie pozdrowienia wielkiego mogula Indyi, którego uważał za pana całego kraju. Wogóle Żydzi hiszpańscy przysłużyli się wielce około sprawy odkrycia Ameryki odpowiednio do ówczesnego wysokiego stanu kultury. Żydzi Luis Santagol, Gabryel Sauchez i Juan Gabrero umożliwili Kolumbowi wyprawę, zebrawszy na ten cel 17,000 dukatów. Również wielce przysłużyli się około polepszenia naukowych podstaw potrzebnych do takiej wyprawy Żydzi hiszpańscy, jak Józef Vecinho, który ulepszył żeglarski kompas, dalej Lewin ben Gerson, który wynalazł kwadranty żeglarskie i Abraham ibn Esra, który napisał najlepsze dzieło astronomiczne owych czasów, bez czego Kolumb nie mógłby się wogóle zoryentować na morzu.

Oświata ludowa w Finlandyi. Ludność fińska od lat 200 nie zna wcale analfabetów. Mianowicie od r. 1686 obowiązywało tam zarządzenie, że każdy obywatel, wstępujący w stan małżeński, obowiązany jest zdać egzamin z katechizmu. Przy ścisłem przestrzeganiu tego przepisu wypleniono bardzo szybko analfabetyzm. Obecnie istnieje w Finlandyi 41 uniwersytetów ludowych wiejskich, z czego 13 estońskich. Prócz tego istnieje 15 uniwersytetów ludowych robotniczych. Ta oświata pozaszkolna rozwija się na podłożu szkolnictwa, które zajmuje, jak wiadomo, jedno z przodujących miejsc w Europie.

Drogie owoce. W tych dniach w halach centralnych Paryża sprzedano z przetargu publicznego gałązkę brzoskwiniową z dwoma dojrzałemi brzoskwiniami, wyhodowanemi w cieplarni jednego z ogrodników podmiejskich. Gałązka ta znalazła amatora, który nabył ją za 79 franków, każda więc z brzoskwiń kosztowała go po 39 fr. 50 cent., co według obecnego kursu marki polskiej wynosi około dwunastu tysięcy marek za jedną brzoskwinię.

Stosunkowo jednak jeszcze wyższą cenę osiągnęła sprzedana w tych samych halach centralnych Paryża w ostatnich dniach marca gałązka z 12 wiśniami dojrzałemi. Za gałązkę tę zapłacono 150 franków. Każda więc wiśnia kosztowała nabywcę 12 fr. 50 centimów.

Dział gospodarczy.

Handel i przemysł.

Czasopisma gospodarcze. Izba handlowa i przemysłowa w Krakowie podjęła z powrotem przerwane w ubiegłym rkou wydawnictwo „Wiadomości gospodarczych", tygodnika informacyjnego dla kół kupieckich i przemysłowych.

Wydany obecnie Nr. 1 tego czasopisma zawiera sprawozdanie z plenarnego posiedzenia Izby handlowej i przemysłowej z 7. kwietnia b. r., szereg rozporządzeń i ogłoszeń urzędowych treści gospodarczej, oraz wykaz zmian w rejestrze handlowym.

„Drzewo", tygodnik dla handlu i przemysłu drzewnego Rzeczypospolitej Polskiej. Nr. 1. z 4 kwietnia 1922. Wydawca: Księgarnia polska B. Połonieckiego we Lwowie. W myśl zapowiedzi redakcyi tygodnik będzie zastępywać interesy producentów, kupców i przemysłowców drzewnych, dostarczać wiadomości z rynków handlowych zagranicznych i naodwrót informować zagranicę o warunkach naszego eksportu. Cena numeru pojedynczego 150 mk.

„Rolnik", tygodnik rolniczy ilustrowany. Nr. 7 z 9. kwietnia 1922. Wydawca: Księgarnia polska B. Połonieckiego we Lwowie. Prenumerata kwartalna 1500 mk.

Finanse.

Reforma Banku państwowego w Niemczech. Komisya finansowo-polityczna państwowego urzędu gospodarczego w Niemczech, zajmowała się na posiedzeniach z dnia 27 i 28 marca br. projektem ustawy, dotyczącym reformy Banku państwowego w duchu autonomicznym. Projekt zmienia między innemi postanowienia ustawy Banku z 14 marca 1875 r., mocą którego naczelnym kierownikiem Banku był każdorazowy kanclerz państwa. Na podstawie nowego projektu, prezydent Banku ma być mianowany dożywotnie przez prezydenta republiki niemieckiej na wniosek parlamentu Rzeszy po uprzedniem złożeniu opinii przez dyrektoryat Banku i przez centralny wydział Banku.

Komisya finansowo-polityczna zaproponowała, aby przyznać pewien wpływ publiczności na obsadzenie tego ważnego stanowiska i aby nominacyi dokonywał prezydent Rzeczypospolitej na podstawie terna kandydatów, przedstawionego po wysłuchaniu opinii dyrektoryatu bankowego, przez komisyę z 9 członków, z których 3 wybiera parlament Rzeszy, 3 państwowy Urząd gospodarczy, a 3 centralny wydział Banku.

Nadesłane książki.

Nakładem wydawnictwa „Klal" w Berlinie ukazało się obszerne dzieło J. **Leszczyńskiego**: „Naród żydowski w świetle cyfr" (Das jidisze folk yn cyfern). Jest to pierwsze pisane po żydowsku dzieło traktujące tak ważną dziedzinę, jaką jest żydowska statystyka. Dzieło jest bogato zaopatrzone w dokumentalne cyfry. Wydanie bardzo staranne.

W tymsamym nakładzie ukazało się kilka nowych książeczek ze seryi „Klal-bibliotek". Dobór tu umiejętny, wydanie nieprzeciętnie staranne a nawet wytworne, snać wydawnictwo spoczywa w nielada rękach. Z dawnych rzeczy mamy tutaj Bialika dwa poematy z cyklu „pieśni gniewu" (Fun caar un corn), dwa udatne przekłady młodocianych utworów przedwcześnie zmarłego nowelisty hebrajskiego Gnessina („Otello" i „Samuel Samuelowicz"), Nomberga nowelkę z życia jeszybowców polskich („yn a pojlisze jeszywe"), nowelę Hirszkana („Nie za płotem") i popularną broszurkę: „Bajeczki o opinii i świetle". Całość (jednolita szata zewnętrzna tomików) robi nader dodatnie wrażenie.

Nadto nadesłano do Redakcyi:

Ha'wida haarcith hachamiszith szel cijone Polin. (V. krajowy zjazd syonistów polskich. Protokoły). Nakładem Biura wydawnictw Org. Syon. w Polsce.

Der XII. Zionistenkongress (Referate, Begrüssungen, Beschlüsse) Berlin 1922. Jüd. Verlag.

Heinrich Margulies: Die Zionistische Finanzwirtschaft, Kritik und Aufbau. Berlin 1922, nakładem autora.

—o-o—

syonizmu a chce dać w optycznej formie całość przeżycia, syntezę jego. O ile impressyonizm daje o b r a z ruchu, o tyle ekspressyonizm chce wzbudzić w y o b r a ż e n i e samego ruchu. A do intenzywnego przedstawienia pierwiastków psychicznych służą artyście właśnie owe barwne czy optyczne Verzerrungen (44). Są one wrażeniami, będącemi syntezą dziedzin psychicznej i realnej. (145). Każda istota żyje swem wewnętrznem dźwiękiem, albowiem to co się nam objawia jako rzeczywistość, jest tylko — jak już Goethe określił — ein Gleichnis für das Verborgene; pierwiastek zmysłowy zastępuje sam zmysł, czyli pierw. nadzwysłowy. Walther Mehring powiada w swojej pracy: „Die neue Form" co następuje „Der Sphäre der Körperwelt entspricht die Sphäre der geistigen Welt, die sich in der Intuition offenbart. Das Erlebnis bedingt die Entladung in der Seele des Künstlers".

Forma jest wogólei czemś ubocznem; każda jest dobrą o ile odpowiada treści, tj. duchowi. Przez nią ma on działać, dlatego musi wynikać z wewnętrznej konieczności. Ekspressyonizm łączy w sobie dwa skrajne bieguny, wielką abstrakcyjność i wielką realistykę. Najskrajniejszy teoretyk ekspressyonizmu Kandiński twierdzi, że doprowadzony do minimum artyzm uznać należy za maksimum abstrakcyi, albowiem artyzm, piękno, dając rozkosz estetyczną o d w o d z i od ducha a nie wiedzie doń. Podmiotowość zaś doprowadzoną do minimum uważać należy za najsilniej działający realizm w abstrakcyjności tak jak największa różnorodność zewnętrzna staje się najsilniejsza jednością wewnętrzną. Największe zaprzeczenie przedmiotowości jest największem jej stwierdzeniem. Dlatego niema różnicy, czy artysta używa formy abstrakcyjnej czy realnej, Kandiński nie przyjmuje wogóle kwestyi formy. Sztuka nie spełnia żadnych celów społecznych, nie uznaje różnicy między pięknem a brzydkiem, nie uznaje zasady „sztuka dla sztuki", ona jest życiem, w niej objawia się duchowe życie materyi.

Obiad u króla włoskiego na cześć delegacyi.

Wiedeń. PAT. „Neue freie Presse" donosi z Genui: Uroczysty objad u króla włoskiego na pokładzie okrętu wojennego na cześć delegacyi zebranych w Genui odbył się według programu. Obecni byli wszyscy kierownicy delegacyi. Z Rosyan przybyli Cziczerin i Krasin. Przy stole zasiadł król włoski w środku, po prawej jego stronie Lloyd George, po lewej Barthou. Naprzeciw króla siedział kanclerz niemiecki, obok niego zaś delegat belgijski. Przed obiadem przedstawiono królowi wszystkich obecnych. Król z każdym z delegatów zamienił kilka słów po francusku. Kanclerz niemiecki dziękował przy tej sposobności królowi za gościnność okazywaną Niemcom we Włoszech. Również z Cziczerinem, który przybył we fraku, rozmawiał król przez pewną chwilę. Według dzienników genueńskich Cziczerin przywitał króla włoskiego następującym komplementem: Entuzyazm ludności przekonał mnie, że W. Kr. Mość jest przez swój lud miłowany jak ojciec. Przy obiedzie siedział Cziczerin naprzeciw arcybiskupa genueńskiego, z którym w czasie obiadu długo rozmawiał. Arcybiskup wypytywał o stosunki religijne w Rosyi, na co otrzymał od Cziczerina odpowiedź, że w Rosyi każdy na wzór Ameryki ma zupełną swobodę wykonywania praktyk religijnych wedle swego obrządku

O zapewnienie tronu węgierskiego dla Habsburgów.

Budapeszt PAT. Według wiadomości z kół politycznych między naczelnikiem państwa węgierskiego a przywódcą legitymistów Andrassym doszło do kompromisu na podstawach następujących: 1) rząd Horthyego obowiązuje się przygotować sytuacyę dyplomatyczną dla uznania syna byłego króla Karola za króla Węgier. 2) Aż do czasu, w którym małoletni arcyksiążę Otto osiągnie możność osobistego sprawowania władzy — regencyę królestwa węgierskiego sprawować będzie obecny Naczelnik państwa Horthy.

Znikome rezultaty prac komisyi finansowej.

Genua. PAT. Prace komisyi finansowej zakończone będą prawdopobnie w poniedziałek. W toku rozpraw na dzisiejszym posiedzeniu komisyi zastanowiono się obszernie nad sprawą ograniczeń walutowych. Uznano w wyniku dyskusyi, że zakazy wywożenia walut nie prowadzą do celu i są środkiem mogącym przyczyniać się do wzrostu spekulacyi. Omawiano również sprawę wywożenia kapitału za granicę przez tych, którzy chcą w ten sposób uniknąć odnośnych podatków. Sprawy te postanowiono przekazać komisyi finansowej Ligi narodów.

— Wydział Zakładu wychowawczego sierót żydowskich w Krakowie, przy ul. Dietla 64, zawiadamia, iż we wtorek dnia 25 kwietnia br. odbędzie się zbiórka uliczna na cele stowarzyszenia. Wydział zwraca się do Szan. Publiczności z usilnym apelem, by ochotnie pospieszyła z pomocą, zasilając poważnymi datkami tak doniosłą instytucyę. Wobec ciężkich warunków ekonomicznych wydział byłby zmuszony zawiesić czynności, pozbawiając w ten sposób rzesze ubogich sierót żydowskich opieki moralnej i fizycznej. 560

MIEJSKI TEATR IM. J. SŁOWACKIEGO
Poniedziałek: „Gaz".

MIEJSKI TEATR OPERA I OPERETKA
Poniedziałek: „Gasparone".

TEATR „BAGATELA"
Poniedziałek: „Wilkołak".

OPERETKA TEATRU „NOWOŚCI"
Poniedziałek: „Nitouche".

Giełda paryska z 22 kwietnia. Weksle Niemcy 4,00, Ameryka 10,72½, Belgia 92,00, Anglia 47,42, Holandya 407,60, Włochy 58,12, Szwajcarya 209,00 Rumunia 7,75, Dania 166,50.

Giełda londyńska 22 kwietnia. Dewizy. Nowy York 412½, Paryż 43,50, Bruksela 51,60, Rzym 81,52, Szwajcarya 22,75, Amsterdam 11,65, Madryt 28,65, Ateny 39, Berlin 12, Egipt 17,60.